

นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้าน
สมัยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544-2547:
ศึกษากรณี ACMECS

นางสาวปารณีย์ คล้ายสุบรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI FOREIGN POLICY TOWARD NEIGHBORING COUNTRIES
UNDER THAKSIN SHINAWATRA'S GOVERNMENT:
A CASE STUDY OF ACMECS

Miss Paranee Klaisuban

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

490993

หัวข้อวิทยานิพนธ์

นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านสมัยรัฐบาล
พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544-2547: ศึกษากรณี ACMECS

โดย

นางสาวปารณีย์ คล้ายสุบรรณ

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภมิตร ปิติพัฒน์)

ปารณีย์ คล้ายสุบรรณ : นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านสมัยรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544-2547: ศึกษารกรณี ACMECS. (THAI FOREIGN POLICY TOWARD NEIGHBORING COUNTRIES UNDER THAKSIN SHINAWATRA'S GOVERNMENT: A CASE STUDY OF ACMECS) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. ปราณีย์ ทิพย์รัตน์, 138 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านอันประกอบด้วย กัมพูชา ลาว พม่า และ เวียดนาม ภายใต้รัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ระหว่าง พ.ศ. 2544-2547 โดยนำยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขงหรือ ACMECS (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy) มาเป็นกรณีศึกษา และใช้กรอบความคิดว่าด้วย regimes เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านภายใต้รัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร มีความแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญจากนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลสมัยก่อนหน้า ในแง่ของสาระที่มีเป้าหมายชัดเจนในการที่จะกำหนดจุดยืนของประเทศไทย ในฐานะศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาคและประเทศผู้ให้ โดยใช้การทูตเชิงเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบาย บนพื้นฐานของการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และในวิธีการดำเนินนโยบายที่เป็นความริเริ่มโดยตรงจากรัฐบาล

กล่าวโดยสรุป ACMECS เป็นความริเริ่มที่สร้างสรรค์และเป็นมิติใหม่ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สุขของทุกประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้อง โดยจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องเล็งเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือต่อการขับเคลื่อน ACMECS ให้เป็นกลไกที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ช.ท.ว.

พ.ว.

4681135024 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORDS: THAI FOREIGN POLICY/ ACMECS

PARANEE KLAISUBAN : THAI FOREIGN POLICY TOWARD NEIGHBORING COUNTRIES UNDER THAKSIN SHINAWATRA'S GOVERNMENT: A CASE STUDY OF ACMECS. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PRANEE THIPARAT, Ph. D.,138 pp.

The purpose of this study is to examine a significant change in the Thai foreign policy toward neighboring countries under Thaksin Shinawatra's government (2001-2004). The Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy or ACMECS is chosen as a case study to illustrate such change while the concept of regimes provides an analytical framework for the study.

The study shows that Thai foreign policy toward neighboring countries including Cambodia Laos Myanmar and Vietnam under Thaksin Shinawatra's government is relatively different from those undertaken by the previous governments both in substances and administrative style. Thus, the Thaksin's government has attempted to reposition Thailand to be an economic hub of the region and as a donor country. Economic diplomacy is the key instrument in bringing about this new foreign policy initiative along with the implementation of various confidence building measures in order to build trust between Thailand and its counterparts. In addition, the top-down administrative style is also carried out.

In short, ACMECS can be considered as an initiative as well as a new approach in conducting foreign policy toward the neighboring countries which hopefully will benefit all. In this light, it is also important that all parties concerned place the utmost importance in moving ACMECS forward so that ACMECS can truly become an effective mechanism in bringing sustainable development hence a long-lasting peace in the region.

Department: International Relations

Student's signature.....

shard
Pranee Thip

Field of study: International Relations

Advisor's signature.....

Academic year: 2006

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาสละเวลาชี้แนะแนวทาง ข้อคิดเห็น ในขั้นตอนต่างๆ ของการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเข้าใจและเอาใจใส่ อีกทั้งได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือนานัปการแก่ข้าพเจ้านับตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นเข้าศึกษาที่ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ในฐานะประธานกรรมการสอบและกรรมการสอบ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและมุมมองเพิ่มเติมที่ครอบคลุม กว้างขวาง อันเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องของตัวบทต่างๆ รวมถึงคณาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ที่ได้ประสิทธิประสาทความรู้และเปิดโลกทัศน์วิชา รัฐศาสตร์แก่ข้าพเจ้า ขอบคุณความมีน้ำใจของพี่ๆ เจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาฯ พี่ๆ เจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ และเพื่อนๆ ปริญญาโทร่วมรุ่นที่ได้ช่วยเหลือและคอยได้ถามทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณอนุสาสทหอพักนิสิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญพรรณ ยังคง และพี่ๆ ชาวหอซิมะโด่งทุกคน ที่ได้กรุณาให้ข้าพเจ้ามีโอกาสเข้าพำนักในหอพักนิสิตอันเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองอย่างร่มเย็นและเป็นสุขตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และท้ายที่สุด ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และสมาชิกอันเป็นที่รักในครอบครัว ผู้ซึ่งได้สนับสนุนและเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญที่สุดสำหรับข้าพเจ้าในการศึกษาเล่าเรียนมาโดยตลอด รวมถึงบุคคลต่างๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ ที่ได้ช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา	1
1.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	12
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	12
1.5 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา	12
1.6 สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา	16
1.7 ระเบียบวิธีการศึกษา	16
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	17
1.9 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ	17
2. ความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน:	
ปัญหาและนโยบายต่างประเทศของไทย (พ.ศ. 2531-2544)	18
2.1 ความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน ยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2493-2533)	19
2.2 ความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน ยุคหลังสงครามเย็น (พ.ศ. 2531-2544)	23
2.2.1 ความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน สมัยรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531-2533, 2533-2534)	23
2.2.2 ความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน สมัยรัฐบาล นายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน (พ.ศ. 2534-2535).....	27
2.2.3 ความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน สมัยรัฐบาล นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย (พ.ศ.2535-2538, 2540-2544).....	28
2.3 ปัญหาในความสัมพันธ์ไทย-เพื่อนบ้าน	29
3. ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (พ.ศ. 2544-2547)	31
3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์	31

	หน้า
3.1.1 ปัจจัยภายใน	31
3.1.2 ปัจจัยภายนอก	33
3.2 นโยบายต่างประเทศรัฐบาลพันธำรวจโททักษิณ ชินวัตร	35
3.2.1 นโยบายการบริหารประเทศ	36
3.2.2 นโยบายด้านการต่างประเทศ	37
3.3 Forward Engagement: ยุทธศาสตร์ภาพรวมด้านการต่างประเทศ.....	38
3.3.1 การทูตเชิงรุก	38
3.3.2 นโยบายคู่ขนาน	47
3.3.3 การปฏิรูประบบบริหารจัดการด้านการต่างประเทศ	48
3.3.4 การทูตภาคประชาชน	49
3.4 นโยบายต่อประเทศเพื่อนบ้าน: ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง	50
3.4.1 ความเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ	52
3.4.2 ความเปลี่ยนแปลงในยุทธศาสตร์.....	54
4. ACMECS: กลไกสำคัญของยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ	57
4.1 ภูมิหลัง	57
4.1.1 เป้าประสงค์	58
4.1.2 ลักษณะกิจกรรม	58
4.1.3 สาขาความร่วมมือ	58
4.2 ACMECS ในยุทธศาสตร์ภาพรวมด้านการต่างประเทศ	60
4.2.1 ระดับโลก	61
4.2.2 ระดับภูมิภาค	61
4.2.3 ระดับอนุภูมิภาค	62
4.2.4 ระดับฐานราก	62
4.3 พัฒนาการของ ACMECS	63
4.3.1 พัฒนาการในปี 2546	63
4.3.2 พัฒนาการในปี 2547	64
4.3.3 พัฒนาการในปี 2548	67
4.4 การดำเนินการของ ACMECS	69
4.4.1 หลักการ	71
4.4.2 บรรทัดฐาน	71

	ฉ
	หน้า
4.4.3 กฎเกณฑ์	72
4.4.4 วิธีการตัดสินใจ	72
4.5 อุปสรรคในการพัฒนากรอบความร่วมมือ	73
บทที่ 5 บทสรุป	75
รายการอ้างอิง	77
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก กลไกความร่วมมือและความตกลงทวิภาคีที่สำคัญๆ ระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านนับตั้งแต่หลังการสิ้นสุดสงครามเย็น (แยกรายประเทศ)	84
ภาคผนวก ข ปฏิญญาพุกาม.....	94
ภาคผนวก ค ECS plan of Action	97
ภาคผนวก ง Draft ACMECS Plan of Action 2006.....	128
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	138